

злочинів та інших правопорушень та встановленню санкцій «зі стелі» дозволить більш детальний їх поділ на групи за ступенем тяжкості. Принаймні, щодо злочинів домовлено про їх поділ на 10 ступенів, відповідно до характеру та розміру заподіюваної шкоди з визначенням типової санкції. Відповідно, законодавець зміщений буде в подальшому «новокриміналізоване» діяння відносити до певної групи, виходячи не з ситуації прийняття нового закону (часто під впливом кон'юнктурних чинників), а, базуючись на тому, яку шкоду заподіює те чи інше діяння. Важливою є і ідея про закріплення в КК його принципів – це відповідно орієнтуватиме і законодавця, і правозастосовувача.

Обмеженню правозастосовної сваволі слугуватиме визначення термінів у самому КК (наскрізних – у Загальній частині КК, специфічних – в статтях Особливої частини), курс на обмеження застосування спеціальних норм та норм про складені злочини, спроба відмовитися від вказівки в статтях КК на мотив, мету посягання та інші ознаки, які неможливо визначити, базуючись на об'єктивних фактах, зменшення розриву між мінімумом та максимумом покарання, закріплення правил кримінально-правової кваліфікації тощо. Особлива частина має стати простою, доступною, відповідати вимогам правової визначеності.

Загалом, відповідаючи на питання, поставлене у назві цієї публікації, можна сказати, що положення нового законодавства, які стосуються його принципів, порядку зміни адресовані самому законодавцю, норми Загальної частини – насамперед, правозастосовувачу, а статті Особливої частини – пишуться так, щоб були зрозумілими будь-кому, насамперед, потенційному правопорушнику.

УДК 343.97 (043.2)

Однолько І.В., к.ю.н., доцент,
Національна академія прокуратури України, м. Київ, Україна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ФОРМИ РЕАГУВАННЯ НА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

За статистичними показниками різних організацій та служб з опитування населення, близько 60% українців визнають корупцію, як найбільшу загрозу національній безпеці держави, оскільки вона призводить до руйнування економічних потужностей, сприяє розкраданню державних багатств та руйнує морально-етичну складову суспільства. За таких обставин, першочергового значення набуває належне реагування держави, правоохоронних органів та громадянського суспільства на вчинення корупційних злочинів.

Науковий вклад, зроблений у розробку питань щодо запобігання

державними інституціями корупційним злочинам, належить таким вченим як: О. М. Бандурка, А.В. Боровик, О.Ю. Бусол, В. О. Глушков, О. Ф. Долженков, І. П. Козаченко, М.І. Мельник, Д.Г. Михайленко, Ю. Ю. Орлов, М. І. Хавронюк, Ю. В. Баулін, М. І. Панов, та інші. Проте, у вітчизняних наукових колах питання кримінально-правових форм реагування на вчинення корупційних злочинів досліджувалися частково, тому форми реагування повинні бути науково досліджені, аби держава могла якісно проводити антикорупційну політику.

Задля досягнення поставленої мети висунуто завдання – дослідити, як саме виглядає механізм реагування на вчинення злочинів, сформувати найбільш поширені кримінально-правові форми реагування із зазначенням їх особливостей.

Науковці-правники відмічають, що поряд з загальновідомим покаранням у вигляді притягнення до кримінальної відповідальності й подальшого позбавлення волі на певний строк, існують додаткові кримінально-правові заходи впливу на поведінку людини [1, с. 126]. Так, окрім притягнення до кримінальної відповідальності та призначення покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк, можуть бути такі заходи впливу на винувату особу, як: 1) призначення покарання із звільненням від його відбування; 2) відбування призначеного покарання із звільненням від подальшого його відбування; 3) відбування покарання із заміною частини покарання, що не була відбута на більш м'яке; 4) судимість; 5) призначення примусових заходів медичного характеру поряд із покаранням (не характерно для корупційних злочинів); 6) призначення примусового лікування поряд із покаранням (теж не характерно для корупційних злочинів); 7) застосування примусових виховних заходів у порядку звільнення від покарання неповнолітньої особи.

Якщо відносно особи застосовуються певні заходи впливу, передбачені кримінальним законодавством, але які не тягнуть за собою обмеження прав й свобод, це не є за своєю суттю кримінальною відповідальністю [2, с. 66].

Вчені відмічають, що головна сутність кримінально-правових форм реагування на вчинення злочинів, у тому числі й корупційних – здійснення переліку дій, необхідних для припинення суспільно-небезпечного посягання та притягнення винної особи до належної за її дії відповідальності. На жаль, далеко не завжди уповноваженим структурам та органам вдається вчасно зреагувати на вчинений злочин, що тягне за собою неможливість реалізації одного з провідних принципів кримінального права – невідворотності покарання.

В більшості випадків це дійсно так, проте не можна заперечувати того факту, що кримінальна відповідальність не завжди означає покарання.

На сьогоднішній день, напевно що, найбільш вдалою формою

кримінально-правового реагування на корупційні злочини є проведення негласних слідчих дій, які стали новелою КПК України, прийнятого в 2012 році [3, с. 5]. До таких законодавцем віднесено: аудіо та відео контроль особи, яка вчинила злочин; накладання арешту на кореспонденцію; зняття інформації з електронних носіїв; спостереження за особою; проведення слідчого експерименту; контроль за скоєнням злочину; використання конфіденційного співробітництва; інші, менш популярні негласні слідчі дії, що передбачені главою 21 КПК України [4].

Значення негласних слідчих дій, як форми кримінально-правового реагування на вчинення злочинів (зокрема, корупційних злочинів) полягає в тому, що вони допомагають у збирання фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Діюче законодавство України передбачає досить розгалужену систему кримінально-правових форм реагування на вчинення корупційних злочинів. Можливі варіанти відповідальності, на кшталт законодавчо регламентованої п. 2 ч. 4 ст. 82 КК України заміни невідбутої частини покарання більш м'яким після фактичного відбуття засудження не менше половини строку покарання, призначеного судом за корупційний злочин середньої тяжкості.

Таким чином, вигляд, у якому вчинюються заходи кримінально-правового впливу на особу, яка вчинила злочин в рамках механізму кримінально-правового реагування, представляє собою такі форми кримінально-правового реагування, наприклад, як негласні слідчі дії, обшук або допит тощо.

Статистика демонструє, що результати, отримані внаслідок проведення негласних слідчих дій, мають ключове значення під час доказуванні вини особи щодо вчинення корупційного злочину в суді.

Література

1. Вечерова Є.М. Заходи кримінально-правового впливу на злочини: поняття, умови застосування та види. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. 2011. № 2. С. 124-126.

2. Пономаренко Ю. А. Форми реалізації кримінальної відповідальності за кримінальним законодавством України. Збірник наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Серія «Право». 2013. Вип. 20. С. 65-72.

3. Кудінов С.С., Шехавцов Р.М., Дроздов О.М., Гриненко С.О. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навчально-практичний посібник. Харків: Оберіг, 2013. 344 с.

4. Кримінальний-процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.